

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен
Доктор

Автор на дисертационния труд:

Иван Димитров Димитров
докторант към ИКИТ-БАН, София

Тема на дисертационния труд: “Цифров модел на военния лагер на Аспарух край с. Никулицел - област Тулча, Румъния ”

В област на висше образование 4. „Природни науки, математика и информатика, Професионално направление 4.4. „Науки за Земята, Научна специалност „Дистанционни изследвания на Земята и планетите”

Рецензент: Проф. д-р Бойко Кирилов Рангелов –
катедра „Приложна геофизика” - МГУ, София

Представената рецензия е в изпълнение на заповед № 40/10.03.2021 г. на Директора на ИКИТ-БАН и избор на рецензенти от научно жури, на заседание проведено на 18.03.2021 г.

Представената дисертация съдържа 246 страници, включително 227 фигури, и множество снимки, карто-схеми и други графични материали основно свързани с исторически карти, съвременни сателитни изображения, цифрови модели на релефа и реконструкции на някои забележителни артефакти от епохата на Кхан Аспарух. Работата е оформена в Увод, 7 глави , Изводи, Приноси, Доклади и публикации, Благодарности и Литература. Библиографията обхваща 103 източника от които 51 на български, останалите – на английски език – както библиографски материали, исторически карти, сателитни изображения, ДЕМ, така и уеб страници от Интернет. Предвид спецификата на дисертационния труд – изследвания на обект извън територията на страната, са привлечени древни архивни и исторически сведения и съвременни източници за урбанизацията на района, като ясно личи ентузиазма и родолюбието на дисертанта.

Актуалност:

Темата на дисертационния труд е изключително актуална, защото подобно изследване не би могло да се проведе преди 2 или 3 десетилетия по две причини.

Първо – обектът на изследване се намира в съседна Румъния, което означава, че при условия извън ЕС, достъпът би бил силно ограничен.

Второ – развитието на дистанционните методи през последните години позволява използването на сателитни данни с висока разделителна способност и необходимата детайлност и надеждност. Така че, разработката е изключително актуална и хвърля светлина върху историята на България с използването на съвременни технически средства, което неимоверно разширява ефективността на получаваните резултати. Разглежданият обект се намира в делтата на Дунав, на остров Певки, непосредствено в землището на село Никулицел и се идентифицира от автора, като военен лагер на Кхан Аспарух, известен в историографията и като Онгъла.

Основна цел и задачи на дисертацията:

Основната цел на дисертационния труд е да събере достатъчно количество надеждна информация от различни източници, която да позволи възстановяването и реконструкцията на един особено значим период от българската история – установяването на Кхан Аспарух в делтата на Дунав, непосредствено преди битката с византийския император Константин Погонат, довела до признаването на България от Византия (факт, който се смята от съвременната българска историография за начало на Българската държава през 681 г.).

На второ място – чрез използването на съвременни дистанционни методи и комбиниране на исторически карти със сателитни данни, да позволи детайлизация и реконструкция на основните съоръжения – отбранителен вал (външен и вътрешен), древна църква, предполагаем кхански дворец и др.), които да послужат при евентуални археологически разкопки и репрезентативни реконструкции за публичен показ.

Тези основни цели са постигнати чрез изпълнението на редица задачи и подзадачи, свързани както с методологията, така и с интерпретацията на получаваните резултати от различните подходи.

Анализ на изследванията и получените резултати.

Без да навлизам в детайли по изпълнението на поставените цели и задачи в отделните глави на дисертацията, ще отбележа най-важните елементи на извършената от страна на дисертанта Иван Димитров работа:

В увода са отбелязани основните елементи от събиране, оценяване, класификации, анализ на надеждността, архивиране и анализ на източниците на информация за разработката.

В контекста на изследванията е обърнато съществено внимание на физикогеографската обстановка в и около изследвания обект – военен лагер на Кхан Аспарух със съпътстващите отбранителни съоръжения – вътрешен и външен отбранителен вал. Съществен елемент в тези изследвания, играе идеята за т.н. ореоли от артефакти – обусловени от множество фактори като пропадни явления, използване на предишни материали, разпръскване на антропогенни обекти, тухли, оръжия, битови предмети и др. Дефинирането

им по площ и разпространение, е ценно указание за бъдещи археологически разкопки.

Огромна обем от работата (предимно графични материали) се отнася до намирането и дигиталното архивиране на разномасштабни карти от древността до съвременното – източници от архиви, исторически и военни, които демонстрират високото качество на военно топографските работи извършвани от специалисти от различни страни. На тях е намерило най-точно отражение разположението на лагерните елементи от времето на Аспарух.

В процеса на работата са използвани най-съвременни сателитни изображения на района от различни спътници – IKONOS, GeoEye, SENTINEL, CORONA.

Сравненията на древните карти и сателитните изображения, използването на Дигиталния модел на релефа (ДЕМ)-ASTER, и интерпретацията на получените резултати, подпомагат изключително дисертанта, при изграждането на работната хипотеза за използваемостта на модерни сателитни изображения, при изучаването на мащабни археологически обекти.

Съществено впечатление прави интегрирането на данните за древните отбранителни съоръжения, с днешната модерно развиваща се инфраструктура на района – газопроводи, далекопроводи, пътища, ВЕИ паркове и др., които са предпоставка за икономическия просперитет. В този контекст използването на историческите обекти и дадености могат да имат голям принос в развитието на културния туризъм.

За България, изследването има не само историческа стойност, но може да подкрепи силно патриотични инициативи за изучаване, документиране и експониране на културно-историческото ни наследство, разположено на територията на друга страна от ЕС, но отразяващо първите дни от съществуването и развитието на Аспарухова България.

Не мога да оценявам от историографска гледна точка някои от изказаните тези, но ми се струва, че те силно биха заинтересували историци и археолози, изучаващи този период от историята на България.

Особено ценя, възможностите, които открива този дисертационен труд за проектирането и изпълнението на бъдещи археологически разкопки в района. Възможностите, които предоставя, с изработването на целеви карти са огромни. По тях могат да се проектират не само in-situ разкопки, но и наземни геофизични проучвания, особено що се отнася до оконтурването и определянето на вътрешната структура на различни древни строителни конструкции, за които има данни в района.

Обобщения и оценка

Дисертацията като цяло е оформена добре, с логическа структура и демонстрират уменията на автора да обобщава. Положен е огромна събирателски труд, вникнато е до най-дребни детайли, изучени са всички

достъпни източници. Авторефератът отразява правилно основните моменти от дисертацията.

Приложеният списък от публикации по дисертационния труд съдържа 5 броя статии, публикувани в конферентни сборници от симпозиуми и конференции с международно участие. Всички публикации са самостоятелни с единствен автор – дисертантът Димитров.

Не са представени данни за забелязани цитати.

Нямам съвместни публикации с Иван Димитров.

Приемам представените основни приноси в дисертацията:

- комплексен информационен продукт - Цифров модел на Аспаруховия лагер край село Никулицел - област Тулча, Румъния, без аналог в българската историография.
- Първа ескизна реконструкция на двореца на Аспарух и Тервел край с. Никулицел.
- Изследван е един слабо отразен важен исторически компонент от създаването на Дунавска България и вероятно първата столица при управлението на Аспарух и Тервел.
- Създаденият цифров продукт може да подпомогне планирането на бъдещите теренни проучвания, археологически и исторически изследвания, както и туристически реконструкции.

В заключение:

1. Дисертационният труд е актуален с подчертан обществено значим и технологичен характер в областта на дистанционните изследвания на големи археологически обекти.
2. Формулираните приноси в дисертацията показват практическата полза и високата ефективност при използването на дистанционните методи.
3. Извършеният анализ, получените резултати и описаните приноси са с изключителното авторско право на Иван Димитров, а също могат да бъдат използвани за обучение на млади специалисти, както и за образование на широката публика.

Поради изказаните по-горе съображения, съм напълно убеден, че представеният дисертационен труд на Иван Димитров и постигнатите резултати показват, че той притежава необходимите качества, изисквани от закона. Поради това, имам положително становище към постигнатите в дисертацията резултати и предлагам на почитаемото научно жури да даде на Иван Димитров образователната и научна степен „доктор”.

24.3.2021 г.

ВЯРНО С ОРИГИНАЛА

Рецензент:

/m/

Проф. д-р Бойко К. Рангелов